

статистичних оцінювань із кожним роком погіршуються, а кількість жертв домашнього насильства – неповнолітніх, зростає. Ці актуальні питання у своїх працях висвітили такі наковці й дослідники, як В. Міленко, Ю. Онишко, Л. Смилова та інші.

У сучасній практиці соціально-педагогічної роботи вже майже не використовують поняття «жорстоке ставлення щодо дитини», що поєднувало раніше сексуальне насильство, фізичне насильство, інцест та ін., а також психологічно негативне ставлення, наприклад, ігнорування дитини або втягнення до конфлікту й насильству між домінуючими в парах чи батьками та іншими членами родини.

У наш час постраждалою дитиною визнається не лише та, яка зазнала домашнього насильства, але й свідок (очевидець) такого насильства. Жорстоке ставлення до дитини і нехтування її інтересами можуть мати різні види і форми, але їх наслідками завжди є серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко й загроза її життю чи навіть є причиною смерті [3].

1. Веселов М. Ю. Адміністративно-правові засади функціонування ювенальної юстиції у системі забезпечення прав дітей в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 381 с.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

3. Запобігання та протидія насильству. Методичні рекомендації. МОН України, Міністерство молоді та спорту України. Київ, 2018. URL : <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf>

4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL : <http://sum.in.ua/s/zapobighaty>

Любов МІРОШНІЧЕНКО

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент,

Олександр КОБУТА,

Роман ТЕПЛЯКОВ

студенти ННІ права та інноваційної
освіти Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**БЕЗПЕЧНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ
В НАВЧАЛЬНИЙ ТА ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС**

З кожним днем у світі все більше розвиваються та поширюються гендерне виховання та гендерна освіта. Це зумовлено низкою проблем з дискримінацією осіб за різними ознаками: за віком, за зовнішнім виглядом, за статтю, за вагою, за расою, за мовними та національними особливостями. Аби усунути ці проблеми, необхідно створити гендерно-освітнє підґрунтя у свідомості кожного громадянина.

Мета роботи полягає у визначенні актуальності впровадження гендерної освіти в навчальний процес, в аналізі основних причин впровадження гендерної освіти, в дослідженні вирішення проблем за наявності гендерної освіти в сучасному освітньому процесі та з'ясування основного розвитку та реалізації гендерної освіти в навчальних закладах України.

На сьогодні питання, що стосуються гендеру, гендерної дискримінації, гендерної рівності або ж гендерної освіти є досить актуальними як в Україні, так і в цілому світі, адже суспільство розвивається духовно. Саме завдяки еволюції його свідомості поступово виникає низка проблем серед розбіжностей між статями: чоловіком і жінкою. Ці розбіжності виникають з фізичних, психологічних та біологічних властивостей осіб, а також через існування розповсюджених стереотипів щодо поведінки чоловіка і жінки в суспільстві в цілому. Актуальність гендерної освіти пов'язана з тим, що в сучасному суспільстві простежується низка нерозв'язаних задач і невирішених гендерних проблем, які з часом можуть викликати певну соціальну небезпеку. Остаточо визначити актуальність цієї теми можна тільки завдяки викладенню основних причин впровадження гендерної освіти та виховання в освітній процес.

Основною причиною небезпеки є гендерна дискримінація. Гендерна дискримінація –

це ситуація, за якої особа або група осіб через ознаки статі зазнають обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами та свободами в будь-якій формі, що встановлена законом [1]. Гендерною дискримінацією є будь-яке порушення прав та свобод людини за умов її статі. Як відомо, у суспільстві часто поширюються упередження та стереотипи стосовно належної поведінки чоловіків і жінок, які суперечать, перш за все, нормам законодавства. Так, кандидатка філологічних наук, експертка з питань політики гендерної рівності та антидискримінації в освіті Ганни Новосад, Олена Масалітіна зазначає, що в українському суспільстві досі активно функціонує чимало гендерних стереотипів і упереджень, які суттєво гальмують досягнення рівних можливостей жінок і чоловіків, а оскільки освіта є одним із найпотужніших агентів соціалізації, то вона закріплює ці стереотипи – тому необхідна як гендерна освіта для всіх, хто створює чи реалізує на практиці освітній контент [2]. Найпоширенішими гендерними стереотипами є вибір одягу за кольором: для дівчат – рожевий, для хлопців – блакитний, присвоєння професій жінкам і чоловікам, розподіл їх за ролями. Жінка часто асоціюється лише з домогосподаркою, хоча має такі ж права на працю, як і чоловіки. Також є стереотипи щодо одягу, жінкам наголошують вдягати спідницю та сукні, адже «штани – це для чоловіків» [3]. Саме всі ці стереотипи створюють умовний бар'єр для розвитку жінок як у кар'єрному рості, так і в соціумі.

Наступною причиною є недостатній рівень обізнаності суспільства щодо гендерної рівності. Володимир Селіваненко, юрист, вважає, що в Україні залишається величезний відсоток людей, які взагалі не знайомі з цією тематикою і навіть вважають, що проблем з гендерною нерівністю у світі немає [4]. Саме через відсутність розуміння і реального погляду на ситуацію, навчальні заклади поступово впроваджують гендерні дисципліни в свій освітній процес, аби ліквідувати прояви дискримінації і виховати в свідомості молоді гендерну рівність, що надасть певну безпеку та захищеність.

Відсутність гендерного балансу в різних суспільних галузях також є однією з причин. Адже, на сьогодні, майже всі високі керівні посади обіймають чоловіки, а в політичній сфері чисельність чоловіків значно переважає над жінками. Аби побороти цей дисбаланс необхідно керуватися лише вимогами законодавства, а не власними моральними принципами та переконаннями.

І останньою, на нашу думку, причиною є відсутність бажання та ініціативи в суспільстві розвиватися, відпускати всі нав'язливі упередження, стереотипи та думки, що існували та розповсюджувались протягом багатьох століть. Тому доцільнішим буде виховати молодь як підрастаюче покоління у гендерній тематичі, аби поступово знищити нав'язані стереотипи і змінити усталену свідомість народу. Молодь швидше сприйме нове бачення та розуміння у вирішенні цієї проблеми, адже в дорослих та у людей похилого віку вже повністю сформоване усвідомлення і перебудувати чи змінити його буде майже неможливо.

У процесі впровадження гендерної освіти в освітній процес буде вирішено низку проблем, як результат, надасть безпеку в суспільстві. Гендерна освіта – цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття та поведінку людей, який допомагає сформуванню певних аспектів гендерної науки в свідомості осіб. Гендерне виховання необхідно починати з молоді, адже саме в підлітковому та незначно старшому віці формуються рольові позиції чоловіка і жінки. Від гендерного виховання залежить емоційно-психологічний стан осіб, адже досить часто відбувається осуд зі сторони оточення за різними ознаками, а особливо за статтю та зовнішнім виглядом. Необхідно спрямовувати виховання однаково на підрастаюче покоління незалежно від статі та інших фізичних або психологічних особливостей [5].

Насамперед, гендерна освіта вирішить такі проблеми:

- зруйнує усталену радянську думку щодо соціальних і гендерних ролей чоловіка і жінки;
- ліквідує гендерну дискримінацію або різко послабить її у різних галузях;
- знищить гендерні стереотипи;
- нівелює принципові розбіжності у нормах поведінки осіб різної статі;
- налаштує гендерний баланс у професійній трудовій діяльності;
- трансформує сімейно-шлюбні відносини, адже у сімейних парах теж досить часто наявні стереотипи та ролі, а також домінування одного з партнерів над іншим;
- зменшить випадки домашнього насильства або насильства щодо жінок, насильства щодо зовнішніх ознак;
- змінить соціокультурні стереотипи маскулітності та фемінності;
- забезпечить рівні права та можливості як на законодавчому рівні, так і в соціумі;

- підвищить інтелектуальний розвиток суспільства у сфері гендерних наук;
- підвищить рівень обізнаності громадян;
- дасть змогу особам різної статі займатися улюбленою справою без проявів осуду з боку оточення;

- створить підтримку жертвам насильства за ознаками статі;
- допоможе нівелювати низку конфліктів та суперечностей між особами різної статі.

Звідси випливає, що впровадження гендерної освіти в освітній процес значно вплине на поліпшення умов існування осіб різної статі і забезпечить їм захист у разі порушення їх прав та свобод. Вирішена вищенаведена низка проблем зможе усунути всі прогалини свідомості українського народу і підвищить їх інтелектуальну розвиненість і обізнаність в сфері гендерної науки. Це дуже важлива підстава для забезпечення реальної гендерної рівності між чоловіками і жінками.

На сьогодні в освітній процес поступово впроваджуються гендерні дисципліни, які є як обов'язковими, так і вибірковими. Наказом Міністерства освіти і науки України від 10.09.2009 р. № 839 затверджено «План заходів з впровадження принципів гендерної рівності в освіту» [6]. Саме з цього моменту почалось становлення гендерної освіти як елементу освітнього процесу, а також устаткування рівності між особами різної статі в умовах отримання освіти.

Окрім обов'язкового чи вибіркового вивчення гендерних дисциплін, є безліч гендерних організацій, спілок, об'єднань, які проводять індивідуальні лекції та курси для слухачів. На гендерну освіту дуже часто спрямовані гуманітарні спеціальності.

Державна соціальна програма із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків зобов'язує ввести курси з гендерної проблематики для студентів спеціальностей «Журналістика» та «Маркетологія». І це буде дуже позитивний крок, щойно він втілиться в життя. Адже сексистські публікації, вислови, зображення дуже поширені в інформаційному просторі, вони створюють живлюще тло для інших виявів гендерної дискримінації [7].

Однак водночас є ще одна проблема – відсутність професіоналів, викладачів за спеціальністю. Тому дуже часто ці дисципліни викладають фахівці соціально-гуманітарних наук, що пов'язували свою навчальну діяльність з феміністичними чи філософськими науковими працями та проєктами. Саме гендерна освіта спонукає до вивчення її не лише студентами, але і викладачами для досконалого володіння навчальним матеріалом.

Отже, зважаючи на все вище вказане, можемо зробити висновки. Гендерна освіта неабияк вплине на свідомість майбутнього покоління, чим вирішить низку проблем. Зокрема, ліквідує зовнішні прояви гендерної дискримінації, зруйнує усталену радянську думку щодо соціальних і гендерних ролей чоловіка і жінки, зменшить випадки домашнього насильства або насильства щодо жінок, насильства щодо зовнішніх ознак, трансформує сімейно-шлюбні стосунки між партнерами, забезпечить рівні права та можливості як на законодавчому рівні, так і в соціумі та підвищить інтелектуальний розвиток обізнаності суспільства у сфері гендеру.

1. Що таке гендерна дискримінація і куди на неї скаржитися. URL : <https://suspilne.media/112457-so-take-genderna-diskriminacia-i-kudi-skarzitis-a-u-razi-ii-proavu-rozpovidae-minust/>

2. День знань: чому потрібна гендерна освіта в Україні? URL : <https://womenua.today/den-znan-chomu-potribna-genderna-osvita-v-ukrayini/>

3. Рожевий – для дівчаток? Дещо про гендерні стереотипи. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28202327.html>

4. Гендерна освіта в Україні: куди рухаємося? URL : https://zmina.info/articles/genderna_osvita_v_ukrajini_kudi_ruhajemosjia/

5. Самойленко Н. І. Роль гендерного виховання у формуванні особистості школяра. URL : <https://dnmcp.com.ua/sites/default/files/inline-images/2018-10/2018-10-09-1/prava/>

6. План заходів з впровадження принципів гендерної рівності в освіту : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 10.09.2009 р. № 839. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839290-09#Text>

7. Навіщо нам гендерна освіта? URL : <https://povaha.org.ua/navischo-nam-henderna-osvita/>